

Dessa_25 let: slavnostni nagovor prof. Janeza Koželja, podžupana MOL

17.4.2014

Drage kolegice in kolegi, člani in ljubitelji DESSE.

V veliko čast pa tudi zadoščenje mi je, da vam lahko povem nekaj lepih in spodbudnih besed, ki sodijo k prazniku naše edine galerije za arhitekturo. Letos z galerijo praznujemo 25 let skupnega prizadevanja za vsestranski napredek sodobne slovenske arhitekture in za obujanje njene tradicije.

Zato je prav, da se tudi tokrat spomnimo, da je od leta 1989 galerija priredila 218 razstav doma in 26 razstav s 96 postavitvami v različnih razstaviščih po Evropi, Severni in Južni Ameriki, na Srednjem vzhodu in Kitajskem, ki jih je spremljalo 97 predavanj o naši arhitekturi. Prispevek galerije k razvoju in uveljavitvi naše sodobne arhitekture je torej neprecenljiv, nanj smo lahko ponosni vsi slovenski arhitekti.

Galerija nosi ime DESSA po prvi delovni skupnosti svobodnih arhitektov, ki se je zavezala, da bo poleg osnovnega namena nuditi svojim članom in članicam v svobodnem poklicu pogoje za projektiranje, prirejala tudi javne predstavitve njihovih del na eni in jih seznanjala s kakovostnimi deli tujih in domačih arhitektov na drugi strani. Na ta način je DESSA širila zavedanje vseh članov in članic delovne skupnosti o posebnem pomenu lastnega prispevka h kakovosti in odličnosti slovenske arhitekture, širila je njihovo strokovno obzorje in spodbujala občutek za odgovornost.

S svojim delovanjem je DESSA motivirala tako svoje člane in članice, kot tudi celotno arhitekturno javnost z upornim pozivanjem na njihovo kulturno poslanstvo. Arhitekta in oblikovalce, skupaj 242, je v DESSO bolj povezovalo iskreno prijateljstvo kot na primer zagotovljena varnost in učinkovitost poslovanja, ostajali in odhajali so povezani s srcem v želji, da hočejo, ne glede na medsebojne razlike, doseči s svojem delom čim višje strokovne uspehe in umetniške cilje. Tudi za naročnike je pomenila DESSA nekaj več, nekaj bolj zahtevnega, bolj zavezujočega, mnogi so se o njej izrekli s posebnim spoštovanjem. In to upravičeno, saj so člani in članice DESSE dobili za svoje stvaritve 2 mednarodni in 32 domačih nagrad.

Svojo prepoznavnost na trgu slovenske arhitekture je torej DESSA gradila tako s trženjem poslanstva svojih članov in članic kot tudi s trženjem odličnosti njihovi del. Čeprav je DESSA postavljala svojim članom in članicam določen prag zahtevnosti, je bila ves čas odprta in vključujoča skupnost, ki se ni bala niti včlaniti mladih, še neizkušenih arhitektov niti sprejemati njihovih strokovnih pogledov. Tudi zavedni arhitekti in ljubitelji DESSE smo bili povabljeni, da sodelujemo pri različnih spremljajočih dejavnostih galerije, da se tam družimo, ob priložnostih razstavljamo in predavamo. To je bila formula njene uspešnosti.

Za prepoznavnost in uveljavitev DESSE v srednjeevropskih arhitekturnih krogih ima veliko zaslug Boris Podrecca, ki je premišljeno in z veliko oblikovalsko spretnostjo daroval načrte za ureditev njenih prostorov. Nisem čisto prepričan, ali mlajši obiskovalci galerije dandanes sploh prepoznajo njegovo arhitektovo sporočilo, ali začutijo v gostoljubnih prostorih treh konstrukcij in štirih gradiv zapis hrama arhitekture, ali v njem prepoznajo dunajsko in iz njega Plečnikovo izročilo? Karkoli že, DEESA je postala z interierjem Borisa Podreccе, tedaj že uveljavljenega arhitekta, hitro znana in dovolj prepoznavna, da je

lahko začela spletati in razpredati svojo mrežo stikov in povezav v tujini. Spomnim se še, da nekateri kolegi te strateške poteze niso mogli prav dojeti.

Na začetku delovanja DESSE so nam največ pomenile razstave tujih arhitektov, najbolj vznemirljiva so bila druženja z arhitekti, preden so postali zvezdniki, dobitniki najvišjih nagrad, tudi Pritzkerjeve. Tudi njim, naj omenim le Petra Zumthor-ja in Davida Chipperfielda, je DESSA brez obetov nekaj prispevala, upam da tudi nekaj pomenila, vsaj v iskrenem človeškem smislu, na poti k svetovni slavi.

Na vrhuncu svoje vsestranske dejavnosti je DESSA vplivala na različne načine in v različnih oblikah na delovanje strokovnih ustanov in združenj, bila je vtkana v delovanje DAL, DAM in pozneje ZAPS. Brez široko razvejanje mreže prijateljev in podpornikov DESSE v svetu ne bi bilo tako uspešnih Piranskih dnevov arhitekture, kot tudi ne tako odmevne EU nagrade za arhitekturo Fundacije Mies van der Rohe, ki je s pomočjo DESSE razširila svoje nominacije k nam in v Srednjo Evropo.

Od raziskovalnega in založniškega delovanja DESSE je prav omeniti izdajo vodnikov po Plečnikovi arhitekturi. Pa ne zato, ker sem pri tem projektu sodeloval, ampak zaradi njegove zgodovinske teže, saj predstavlja temeljno delo – oris celotnega in izjemno obsežnega opusa našega največjega arhitekta. Takšno delo je lahko nastalo le iz globokega prepričanja, da ga nekdo mora postoriti za zgodovino slovenske arhitekture, četudi z odrekanjem in brez institucionalne podpore.

Po drugi strani je treba povedati, da državne ustanove kljub izkazanim rezultatom DESSE za razvoj, čeprav po krivici zapostavljenega, vendar pomembnega dela slovenske kulture in področja likovne umetnost, ali pa prav zaradi prikrite zavisti, nanjo niso gledale s primerno mero zaupanja in naklonjenosti. Do dejstva, da lahko skupnost zasebnikov deluje zavestno v javnem interesu in v javno korist, so bili uradniki vedno zadržani, za svoje najbolj reprezentativne in zato tudi najbolj zahtevne projekte se je morala galerija najbolj boriti. Vendar je načelnost in zavezanost vodstva galerije širšemu poslanstvu vedno premagovala ozke poglede in pomirjevala nesoglasja. Zaradi tega je ostajala DESSA ves ta čas odprta za premike v arhitekturi in posledično naklonjena mladim, vendar obetajočim arhitektom doma in v tujini, od skupine SixPack do Veslačev.

Danes je DESSA že postala spominski prostor, ostaja pa prostor novih priložnosti – za druženje, za izmenjavo znanj in izkušenj, za soočanje stališč. Nekaj napora in prepričevanja je bilo treba, da ji je ta status lani pripoznalo tudi mesto.

DESSA, ki predstavlja zgodovino uspehov več generacij slovenskih arhitektov, je veličastno življenjsko delo in velika zasluga Majde in Andreja. Bodi naj vama v veliko čast in zadoščenje. Vajinim naslednikom, ki ste prevzeli upravljanje galerije, pa naj bo vajino delo za vzor in spodbudo. DESSI pa naj velja: vivat, crescat, floreat in aeternum.

Janez Koželj